

POSTANOWIENIE

Dnia 9 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Cesarz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 9 października 2019 r.,
sprawy z wnioskuj J. K. i innych
o zadośćuczynienie za krzywdę Z. K. wynikłą z wykonania wyroku z powodu
kasacji, wniesionej przez pełnomocnika J. K. i J. K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 25 października 2018 r., sygn. akt II AKa (...)
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w S.
z dnia 3 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ko (...),

postanowił

- 1) oddalić obie kasacje jako oczywiście bezzasadne,**
- 2) obciążyć J. K. i J. K. kosztami postępowania kasacyjnego
w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2018 r., sygn. II Ko (...) Sąd Okręgowy w S. na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził na rzecz wnioskodawców J. K. , J. R. i J. K. kwoty po 7800 zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę i po 83000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, wynikające z częściowego wykonania wobec Z. K. wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w S. z dnia 15 lutego 1947 r. w sprawie sygn. Sr (...), z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku oraz oddalił wniosek w pozostałym zakresie.

Apelację od tego wyroku złożył prokurator, zarzucając:

- „1. obrazę przepisów postępowania w postaci art. 7, art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 k.p.k., mającą wpływ na treść orzeczenia, wynikającą z naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów poprzez wybiórczą ich ocenę oraz nieuwzględnienie wszystkich okoliczności ujawnionych w toku rozprawy, a przez to dowolne przyjęcie, że zasądzona kwota po 83.000 zł na rzecz wnioskodawców J. K. , J. R. i J. K. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i kwota po 7.800 zł tytułem odszkodowania, wynikające z częściowego wykonania wobec Z. K. wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w S. z dnia 15 lutego 1947r. w sprawie o sygn. akt Sr (...), którego nieważność stwierdzono postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 7 listopada 2016r. w sprawie o sygn. akt III Ko (...), są kwotami adekwatnymi w okolicznościach niniejszej sprawy, utrzymanymi w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa,
2. obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia - art. 410 w zw. z art. 366 § 1 kk i z art. 167 k.p.k., wynikającą z nieprzeprowadzenia z urzędu dowodów, poprzez uzyskanie dokumentacji związanej z objęciem i pełnieniem funkcji vice- burmistrza miasta P. (obecna U.) przez Z. K. i jego dokumentacji płacowo – kadrowej,
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia mający istotny wpływ na jego treść, polegający na niedokonaniu właściwej oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie, co spowodowało zasądzenie na rzecz wnioskodawców kwot zawyżonych po 83.000 zł, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikającą z częściowego wykonania wobec Z. K. wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w S. z dnia 15 lutego 1947 r. w sprawie o sygn. akt Sr (...), którego nieważność stwierdzono postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie o sygn. akt III Ko (...) bez uwzględnienia całokształtu okoliczności wpływających na ustalenie wysokości odszkodowania z pominięciem metody dyferencyjnej bez odliczenia od przewidywanych dochodów, które mógłby uzyskiwać Z. K. po opuszczeniu więzienia karno - śledczego w S., kosztów jego własnego utrzymania i utrzymania pięcioosobowej rodziny, a także poprzez niezasadne

przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest adekwatna, a doznane krzywdy pozostają w bezpośrednim związku przyczynowo - skutkowym z wykonaniem wyroku wobec Z.K. , co spowodowało, że zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie jest zawyżone i może stanowić nadmierne wzbogacenie się wnioskodawców”.

Prokurator wniósł w konsekwencji o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S..

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 25 października 2018 r., sygn. II AKa (...) zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że obniżył zasądzone na rzecz wnioskodawców J. K. i J. R. zadośćuczynienie do kwot po 10000 zł oraz wobec śmierci wnioskodawcy J. K. w toku postępowania międzyinstancyjnego i wstąpienia do postępowania jego spadkobierców – A. K., J. S. , J. K. i J. K. uchylił pkt 3 wyroku w odniesieniu do J. K. i zasądził na rzecz jego spadkobierców kwoty po 1950 zł tytułem odszkodowania oraz po 2500 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku; utrzymał w mocy wyrok w pozostałej części.

Od tego wyroku jednobrzmiące kasacje złożył pełnomocnik wnioskodawców J. K. i J. K. . Zarzucił „rażące naruszenie prawa materialnego, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 8 ust. 1, 3 ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U.2015.1583) poprzez:

1. przyznanie kwoty zadośćuczynienia rażąco niskiej (radykalnie zmniejszonej w stosunku do tego co orzekł Sąd I instancji), tj. kwoty nieadekwatnej do doznanej krzywdy przez Z. K. związanej z faktem pozbawienia wolności,
2. przyznanie kwoty zadośćuczynienia rażąco niskiej (radykalnie zmniejszonej w stosunku do tego co orzekł Sąd I instancji) nie odnoszącej się w ogóle i nie rekompensującej skutków pozbawienia wolności w okresie przenoszącym okres fizycznego pozbawienia wolności przez Z. K.
3. przyznanie kwoty zadośćuczynienia rażąco niskiej (radykalnie zmniejszonej w stosunku do tego, co orzekł Sąd I instancji) i nie odnoszącej się w ogóle do skali negatywnych doznań osób najbliższych dla Z. K.,

4. radykalne obniżenie przez Sąd II instancji kwoty zadośćuczynienia przyznanej w ramach tzw. „uznania sędziowskiego” przez Sąd I instancji w łącznej wysokości w stosunku do wnioskodawców z kwoty 249.000 zł do łącznej kwoty zadośćuczynienia 30.000 zł, podczas gdy zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego z uwagi na niemierzalny charakter zadośćuczynienia jego wysokość - jako nadmiernie niezawyżona - zależy od uznania sędziowskiego i nie powinna być przedmiotem ingerencji w toku postępowania odwoławczego”.

Autor kasacji wniósł o:

- „1. przyjęcie kasacji do rozpoznania,
2. uchylenie zaskarżonego orzeczenia w części objętej niniejszą kasacją (tj. w zakresie pkt II odnoszącego się do J. K.) i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania,
3. zasądzenie kosztów postępowania wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości trzykrotności stawki minimalnej”.

W pisemnych odpowiedziach na kasacje prokurator wniósł o ich oddalenie jako oczywiście bezzasadnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacje były oczywiście bezzasadne, co wobec niewystąpienia podstaw do orzekania poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów (art. 536 k.p.k.), skutkowało ich rozpoznaniem na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 3 k.p.k.).

Zarzut obu kasacji polegał na twierdzeniu, że doszło do obrazy art. 8 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez „radykalne zmniejszenie” przez Sąd II instancji kwoty zadośćuczynienia. Ale przepis ten stanowi jedynie, że uprawnionemu przysługuje zadośćuczynienie. Kwestii jego wysokości czy sposobu określania kwoty zadośćuczynienia nie reguluje. Odsyła do przepisów Kodeksu postępowania karnego (rozdział 58). Art. 558 k.p.k. stanowi, że w kwestiach nieuregulowanych procedurą karną stosować należy przepisy procedury cywilnej. Z nich z kolei (art. 445 § 1 i 2 k.c.) wynika, że przyznane zadośćuczynienie powinno być „sumą odpowiednią”. Nie może ona mieć charakteru symbolicznego, a powinna

odzwierciedlać rzeczywiście doznaną krzywdę i służyć jej zrehabilitowaniu. Określenie takiej sumy, z uwagi na szacunkowy charakter zadośćuczynienia (krzywdy nie da się oszacować finansowo w sposób jaki czyni się to w odniesieniu do szkody) należy w każdej konkretnej sprawie do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. W niniejszej sprawie nie zostało wykazane, by doszło w tym zakresie do naruszenia prawa, o którym mowa w art. 523 § 1 k.p.k., mimo znacznego obniżenia kwoty zadośćuczynienia w postępowaniu odwoławczym.

Nie można podzielić zapatrywań autora kasacji wskazujących na lakoniczne i nie dość klarowne przedstawienie przez Sąd II instancji motywów wydania orzeczenia reformatoryjnego. W uzasadnieniu (str. 5 – 7) Sąd ten wskazał w sposób wyczerpujący powody swojego rozstrzygnięcia. Nie należał do nich sam brak akceptacji w zakresie wysokości zadośćuczynienia, lecz odmienne ustalenia faktyczne, które nie pozwalały m. in. przyjąć tak długiego okresu po zwolnieniu Z. K. (117 miesięcy) za podstawę zasądzenia zadośćuczynienia. Sąd odwoławczy przedstawił argumentację, z której wynikało, dlaczego wyjazd Z. K. i rozłąka z rodziną nie pozostawały w adekwatnym i bezpośrednim związku przyczynowym z pozbawieniem wolności, a zatem nie mogły być objęte szacowaniem kwoty zadośćuczynienia. Pamiętać również należy, że szczegółowe kryteria owej adekwatności odnoszone być muszą do osoby uprawnionej, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia i która poniosła krzywdę wynikłą z wykonania tego orzeczenia. Fakt, że po jej śmierci uprawnienie do zadośćuczynienia przeszło na zstępnych i spowodowało podział tej kwoty, a tym samym jej odpowiednie pomniejszenie, na tę ocenę nie rzutuje.

Kasacje pełnomocnika wnioskodawców J. K. i J. K., poza wyrażeniem dezaprobaty wobec określonej przez Sąd II instancji kwoty zadośćuczynienia i zbiorczym zacytowaniem orzecznictwa sądów, nie wykazały, by zmiana wysokości zadośćuczynienia skutkowała obrazą przepisów prawa o charakterze rażącym, mogącą rzutować na zaskarżone orzeczenie w sposób wskazany w art. 523 § 1 k.p.k. Stąd wynika ich bezzasadność w stopniu oczywistym.

Przepis art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie ma zastosowania do postępowania

kasacyjnego. Kwestię ponoszenia kosztów w tym postępowaniu regulują przepisy ogólne o kosztach, w szczególności art. 637a k.p.k. w zw. z art. 636 § 1 k.p.k. Dlatego obciążono wnioskodawców kosztami postępowania kasacyjnego. W myśl wyżej powołanych przepisów ponoszą oni również koszty pomocy prawnej w tym postępowaniu.